

{košumdārzs}

Brīnišķīgie mākoņi

ŠIS IR VIENS NELIELS STŪRĪTIS NO ANŠA UN BAIBAS BIRZNIĒKU DĀRZA. UN TUR SĒŽ VIŅI PAŠI UN SKATĀS UZ SAVIEM BRĪNIŠĶĪGAJIEM MĀKOŅIEM. PARAUDZĪSIMIES ARĪ MĒS – NO PRAKTISKĀS PUSES. CIK VIEGLI VAI GRŪTI PIE TĀDIEM TIKT UN PAR TIEM RŪPĒTIES?

TEKSTS – GUNTA ŠENBERGA. FOTO – IEVA ANDERSONE UN SHUTTERSTOCK

IEPAZĪSTINA
ANSIS BIRZNIĒKS,
dārznieks, dārzu
mākslas uzņēmuma
GALANTUS vadītājs.

«**D**āzkārt es to saucu par mākoņu cirpumu, bet reizēm arī vienkārši par *bumbāriju*,» smeji Ansis. «Latvijā šāds stādījums ir diezgan neierasts. To var uzskatīt par manu radošo izpaušmi, kas reizē ir arī gana spilgts akcents, dārza dizaina elements. Un mūsu gadījumā kalpo arī kā dzīvžogs, kas aizsedz no ielas un palīdz veidot dārzu kā privātu un pat intīmu telpu. Šāds risinājums nebūtu iespējams ļoti mazā vietā, kur dzīvžogam var atvēlēt tikai 50 centimetrus starp ceļu un žogu un nekas cits kā tradicionāls šaurs, vertikāls dzīvžogs nesanāk. Bet mūsu gadījumā bija diezgan vietas arī kam interesantākam. Tajā ir apmēram 60 koku, un tas aug jau kādus sešus gadus.

Cilvēki dažkārt baidās no cirptām formām, jo uzskata, ka tās ir ļoti grūti un sarežģīti kopjamas. Taču patiesībā kopšana nav ne

tik liela, ne arī sarežģīta. Es pat teiktu, ka mans bumbu mākonis prasa daudz mazāk darba nekā jebkura cita veida stādījums, piemēram, ziemciešu dobe tajā pašā platībā. Katra cirpšanas reize aizņem pusotras stundas. Un, manuprāt, tas ir smieklīgi maz. Es izmantoju dzīvžoga šķēres ar akumulatoru, formas veidoju ar brīvu roku un nogrieztos zariņus aizpūšu ar lapu pūtēju. Protams, ja to darītu ar rokas šķērēm, process būtu daudz ilgāks un fiziski grūtāks. Bet varbūt kādam tieši tas patīk?

Cirpšana jau savā ziņā arī ir meditatīvs process. Nav tā, ka jebkurš to izdarīs. Ir vajadzīga patikšana un griba ar to nodarboties, vērot, kā kaut kas veidojas. Pēc tam ir milzu prieks par rezultātu. Tāpēc es aicinu nebaidīties, iedvesmoties un mēģināt. Ar cirpšanu iespējams iegūt arvien jaunas, interesantas un pat pārsteidzošas formas!»

Bet kā tikt līdz cirpšanai? Pati pirmā un svarīgākā lieta, kas jāizdomā, – **cik lielas bumbas gribētos izaudzēt**. Un tad jāizvēlas augi, kuri, pirmkārt, vispār pakļaujas cirpšanai – to var uzmināt gan dažādos interneta resursos, piemēram, *latvijasstadi.lv* vai *Apstādījumu veidotāju ceļvedī Latvijas stādaudzētavu sortimentā*, – un, otrkārt, vai dabiski tie izaug augstāki par iecerēto formu. Anša iecerētais *bumbārijs* bija ar atšķirīgu lielumu bumbām, starp metru un diviem augstām. **Tā tad vajadzīgs koks vai krūms kas gan var izaugt liels, gan ļaujais nocipties pamazs.**

Nākamais – **skuju vai lapu koku, mūžzaļu vai vasarzaļu?** Ansis uzskata, ka starp skujkokiem alternatīvu nav daudz – **vai nu tūjas, vai ives**. Turklāt apaļu formu veidošanai neizvēlētos rietumu tūjas (*Thuja occidentalis*) šķirni 'Globosa' vai kādu citu no

apaļajām formām, kas būtu mazāk jācērp. Tās ir diezgan neizturīgas – piemēram, sniegs atver un sabojā vainagu, kas pirms tam izskatījās perfekts. Lai pasargātu no sniega bojājumiem, iesaka rudenī tūju stumbriņus piesiet citu pie cita vai nu ar auklu, vai savilcējiem. Bet, ja bumbu ir daudz, tad tā būtu patiešām milzu ņemšanās. Tāpēc Ansis iesaka bumbas veidot, piemēram, no vienkāršās dzīvžogu šķirnes 'Brabant', tās būs daudz noturīgākas, jo šķirne pati ir stingrāka un tiecas turēties vertikāli. Otra iespēja – īve (*Taxus*). Apaļi cirptas tūjas var apskatīt lielajā Nacionālās operas dobē un pārlicināties, ka tām klājas visādi. Trešā – **parastā egle** (*Picea abies*), ļoti latviska un glīta. Ka parastās egles iespējams izveidot skaistā bumbas formā, iespējams pārlicināties Rīgas centrā mazajā skvēriņā

Barona ielas un Raiņa bulvāra krustojumā, kur tās iestādījuši *Labie koki*.

Taču, lai līdz divu metru vai lielākam augstumam izaudzētu jebkura skujkoka bumbu, vajadzīgs ļoti ilgs laiks. Vai arī jābūt turīgam cilvēkam, lai to varētu atļauties nopirkt jau gatavu. No mūžzaļajiem lapu krūmiem griešanai un veidošanai labi

pakļaujas bukši (*Buxus*), taču diez vai arī tos vērts izvēlēties – visā Eiropā mēdz slīmot ar neārstējamām kaitēm un tāpēc daudzos slavenos dārzos dzīvžogi un formas bija jālikvidē.

Vasarzaļie lapu koki un krūmi ļauj nokļūt līdz rezultātam daudz ātrāk, lētāk un vienkāršāk. Turklāt gada laikā tie mainās daudz

Tā vairs nedarītu

«Pēc laika gribēju bumbu dārzu papildināt, taču šoreiz izvēlējos mazākus stādus. Noņemot ar tiem jau trīs gadus, un līdz glītam *bumbārijam* paies vēl gadi trīs. Otrreiz es vairs tā nedarītu, jo tik daudz pacietības man nav. Pirmajā reizē pārlicinājos, kas ar lielajiem stādiem pie interesanta dārza elementa var tikt jau otrajā gadā. Problēma ir tajā, ka mazam stādam nav tādas augšanas jaudas kā lielam. Kad to apgriez, paiet laiks, līdz tas atjēdzas un sāk veidot dzinumus.»

Vilkābeļu bumbas skaisti sasaucas un saspēlējas ar lielajiem, pītajiem lampu abażūriem starp priedēm.

interesantāk nekā skujkoki. No plaukstošu pumpuru maigā līdz vasaras pilnbrieda zaļumam, rudens krāsainajām lapām un ziemas kailumam – reizēm ar vieglu sarmas vai sniega kārtiņu. Kailie zari ziemā, kad saules ir maz un tā ir zemu, laiž cauri jau tā trūcīgo gaismu, un dārzā ir gaišāks. Zaros var iekārt barības bumbas, tad tur rosīsies un čivinās putni un dārzs būs dzīvības pilns. Tā ka lapkoku bumbām kopumā ir daudz plusu. Ja stādījumam iecerēta arī dzīvzoga funkcija, kas pasargā no trokšņa un skatieniem vietās, kur ir intensīva cilvēku vai automašīnu plūsma, tad problēma varētu būt ziemas relatīvais caurspīdīgums. Taču vietās, kur vajadzīgs tikai viegls aizsegs, arī viena kailo zaru bumbu kārtā piesedz kā puscaurspīdīgs priekšsargs.

Vislabākie cirpšanai un bumbu veidošanai ir tādi lapu kokaugi, kuriem ir

LABĀKIE
CIRPŠANAI
IR LAPU KOKI
UN KRŪMI,
KURIEM IR
DAUDZ SĪKU
ZARIŅU UN
LAPU.

Cik ilgs var būt mākoņa mūžs?

Veidojot bumbas no vairākiem kopā sastādītiem kokiem, redzams, ka dažai no tām, kuras ir mazākas un aug vidusdaļā, ir mazāk zaru un lapu. Varbūt tāpēc, ka kādreiz par daudz apgriezta. Un arī tāpēc, ka spēcīgākās, kas ir ārpusē, mazāko noēno. Tādēļ tā nikuļo, iespējams, pat aizies bojā. «Bet, ja godīgi, man tas īsti nerūp,» atzīst Ansis. «Man rūp kopēja masa un kopējais vizuālais efekts. Un to, kas notiek apakšā, neviens īsti neredz.

Bet, cik ilgs tieši būs mana *mākoņa* mūžs, to pagaidām ir grūti pateikt. Principā cirptām formām tas var būt ļoti ilgs, neierobežots. Iedomājieties, piemēram, dižskābardi, ko arī izmanto dzīvžogos un citu cirptu formu veidošanai. Brīvā vaļā tas var augt kā mūsu ozoli – simtiem gadu – un izaugt milzu koks. Taču, iestādot dzīvžogā, kur koks no koka ir 50 cm attālumā un tiek regulāri cirpts, tam arī daudzus gadus neizaugs ne tik varens stumbrs, ne saknes. Ja ieliekam dzīvžogā 30 cm attālumā augu no auga un regulāri cērпам, nekad stumbrs un saknes nebūs kā tam, kurš aug viens pats brīvībā. Koks jau nav muļķis – kādēļ tam pūlēties, ja jāpabaro tikai daži simti lapu? Cirptai formai, līdzīgi kā bonsai kociņam, virszemes augums un sakņu sistēma ir proporcionāli, un tas var dzīvot ilgu mūžu.

daudz mazu dzinumu. Savukārt nepiemēroti tie, kuriem dzinumu ir mazāk, bet tie ir gari un spēcīgi. Piemēram, irbeņlapu fizokarps (*Physocarpus opulifolius*), ko nereti stāda dzīvžogos. Fizokarps aug ātri – nopērkot nelielu, lētu stādu, tas pēc diviem gadiem jau būs divmetrīgs. Taču fizokarpam ir slotveida vainags ar izteikti spēcīgiem katra gada dzinumiem. Apgriezts tas jau drīz vien būs izšāvis jaunus 15–20 cm garus dzinumus. Turklāt spēcīgo dzinumu apakšējā daļa nezarojas un drīz vien paliek tukša un izskatās neglīta.

Jāņem vērā arī **lapu lielums**. Likumsakarība ir vienkārša – jo mazākas un glītākas lapas, jo labāk. Jo lapas lielākas, jo to ir mazāk un, katru nogriežot, paliek lielāks tukšums.

Visu apsverot, variantu nemaz nav pārāk daudz. «Izvēlējos **vienirbuļa vilkābeli** (*Crataegus monogyna*). Salīdzinot ar citām, tai ir smalkākas lapas, turklāt spožākas,

robainākas, jau tāpēc vien interesantāk izskatās. Turklāt rudenī tās krāsojas skaisti dzeltenos toņos.»

Stādi bija kokaudzētavā auguši 2–2,5 m augsti, katrs ar vairākiem pāris centimetru resniem stumbriem. Un tas bija labi – **jo spēcīgāks un plašāks stāds, jo labāk**. Visi stādi bija apmēram vienāda auguma, bet ar veidošanu panākts, ka bumbas ir dažādu lielumu.

Vietas un augšnes sagatavošana neatšķiras no jebkuras citas attiecīgas sugas koka vai krūma stādīšanas. Nabadzīgu priežu meža zemi ielabo 50 cm dziļumā. Labu dārza augsni pietiku tikai atbrīvot no nezālēm un sastrādāt.

Iespējams, **pati sarežģītākā visā procesā ir stādīšana**. Jau

iepriekš jāiztēlojas un jāsaplāno, kāds būs gala rezultāts un kā tas tiks sasniegts. Viena iespēja – no katra auga tiek iegūta viena bumba. Tad augs no auga jāstāda tādā attālumā, kāds iecerēts tā nākotnes izmērs. Turklāt kādu laiku – kamēr tās augs – starp bumbām būs palieli tukšumi. Ansis darīja citādi: «Es visu stādījumu uztvēru kā vienotu masu. Skatījos, kurš stāds spēcīgāks, kurš mazāk spēcīgs. Dažviet stādīju tikai vienu, dažviet divus, bet dažviet sastādīju trīs krūmus tuvāk citu citam un pēc laika no tiem trijiem kopā veidoju vienu bumbu.

Veidošana sākas skarbi un vienkārši – visus taisni nozāgē vajadzīgajā augstumā. Vajadzīgais augstums ir kāds nu kuram – 1 metrs, 1,2 vai 1,5 metri. Ideālā gadījumā tas būtu jādara martā pirms aktīvās augšanas sezonas.

No katras griezuma vietas *izšaujas* apmēram pieci jauni dzinumi, un tas ir labi – **lai veidotos blīva bumba**,

izdara ap Jāņiem, līdz otrajam un trešajam pieaugums ir neliels, un vairāk jāapgriež tikai augšdaļa, sāni tikpat kā nemaz. Tā ka gudrāk ir mazliet paciesties – vēlāk būs jātērē mazāk laika. Nākamās divas cirpšanas reizes ir ap jūlija vidu un augusta vidu. Protams, ja cilvēks ir pedants vai vieta tāda, kur visam visu laiku jābūt perfektam, var cirpt arī piecas un sešas reizes sezonā.

«Ja pēkšņi tās pārtrauktu cirpt, manas vilkābeles dažos gados izaugtu 4–5 metru augstumā. Lapu un sakņu masa būtiski palielinātos, un kādi noēnoti augi aizietu bojā. Un, ja pēc tam atlikušās atkal mēģinātu izveidot par bumbām, šoks būtu vēlreiz – līdzīgi kā procesu sākot. Šādi veidoti dzīvžogi un formas ir diezgan vienkārši atjaunojami – piemēram, vecu klienti pavasarī nogriež līdz zemei, tā strauji ataug, un jau vasarā var sākt veidot no jauna. Tāpēc regulārai cirpšanai ir ļoti svarīga nozīme.»

Kā jebkuru stādījumu, arī šo **pirmajā gadā laistīja un mazliet pamēsloja**, lai vilkābeles labi ieaugas un sāk veidot masu. Vēlāk gan tas vairs nav ne mēslojums, ne laistīšana. Ja mēslojumu, pieaugums būtu daudz lielāks, taču tas nav vajadzīgs. Pēc iestādīšanas arī mulčēja ar priežu mizu mulču. Tagad mulča jau sadalījusies, bet zem bumbām neaug neviena nezāle, pat gārša ne. Taču, kad pēc cirpšanas visu pārstaigā ar lapu pūtēju, lai nopūstu bumbu augšā aizķērušos zariņus, kāds nokrīt, nobrūnē, sakalst. Bet par to nav vērts raizēties. Tāpat zemē nobirst priežu skuju un kādas liepu lapas no apkārtējiem lielajiem kokiem. Rudenī arī pašas vilkābeles met savas lapiņas, un neviens tās necenšas izvēkt no bumbu apakšas. Lapas, skuju, zariņu un citi sīkumi sadalās un kļūst par barību augiem, un tā veidojas ļoti dabiska un ekoloģiska vide, kur augi paši sevi pabaro, padzēras lietus ūdeni un uztur mitrumu.

VAJAG, LAI JAUNIE DZINUMI VEIDOTOS VISOS VIRZENOS – NE TIKAI UZ AUGŠU, BET ARĪ UZ SĀNIEM.

dzinumu vajag ļoti daudz.

Katru nākamo reizi griežot, vecajai griezuma vietai pieliek 5–10 cm un griež tur, un ik reizi no katras griezuma vietas izaug vairāki jauni dzinumi, un dzinumu skaits arvien palielinās ģeometriskā progresijā. Turklāt vēlams, lai jaunie dzinumi veidotos visos virzienos – ne tikai uz augšu, bet arī uz sāniem.

Turpmāk **apgriež vismaz trīs reizes sezonā**. Pirmoreiz to iesaka darīt ap Jāņiem. «Bet sākumā man nebija pacietības,» atzīst Ansis. Šķita, ka jau jūnija sākumā, kad jaunie dzinumi ir izauguši pat 20 cm gari, var griezt tos nost. Bet jau pēc dažām dienām tie atkal bija 5 cm gari, jo šajā laikā augs aug ļoti spēcīgi. Savukārt, ja pirmo cirpumu

Citi lapu koki un krūmi *bumbārijā*

Spārnotais segliņš
(*Euonymus alatus*).

● **Spārnotais segliņš** (*Euonymus alatus*) pirmais nāk prātā, domājot par augiem, kas noderētu šai idejai, minimāli iejaucoties ar apgriešanu. Tam jau no dabas ir kompakts, noapaļots vainags, bagātīgs zarojums un nelielas lapiņas, kas rudenī krāsojas koši sarkanas. Bet, kad lapas nobirušas, visā krāšņumā atklājas zaru dekoratīvie korķveida mizas *spārni*. Augstums 1,5–2 m.

● **Spožā klintene** (*Cotoneaster lucidus*) – manuprāt, nepietiekami novērtēts un nepelnīti aizmirsts krūms. Varbūt tāpēc, ka bija populāra padomju laikos un tika stādīta gan dzīvžogos pie kultūras namiem, gan kapos. Patiesībā tā ir ideāls dzīvžoga augs. Ļoti labi zarojas, lapas nelielas, tumši zaļas, turklāt spīdīgas, tāpēc dzīvžogā izskatās cēli, un rudenī krāsojas karmīnsarkanas. Neslimo, neizsalst, ir ļoti pieticīga, var augt pusēnā. Noderēs zemākiem (līdz 1 m) veidojumiem, jo dabiskais augums nepārsniedz 2–2,5 m. Stādaudzētavā jāizvēlas stādi, kuriem ir pēc iespējas vairāk spēcīgu pamatzaru, kupls krūms. Ja ir vismaz pieci pamatzari – tas tik un tā ir lielisks izejmateriāls cirtai formai, pat ja tikai 30 centimetru augsts. No viena stāda var sākt audzēt bumbu. Tikai paies diezgan daudz gadu, līdz tā izaugs. Taču tad tā būs patiešām unikāla. Neesmu dzirdējis, ka kāds pārdotu metrīgas vai pusmetrīgas klintenes bumbas. Taču dažos Rīgas parkos tādas ir un Bulduros pie tehnikuma – pat divmetrīga, vienkārši fantastiska!

Parastais dižskābardis
(*Fagus sylvatica*).

Spožā klintene
(*Cotoneaster lucidus*).

● **Parastais dižskābardis** (*Fagus sylvatica*) – līdzīgi kā vilkābēli, to var izmantot augstākām cirtajām formām. Tā nelielās, tumši zaļās lapas ir spīdīgas un greznas, turklāt milzīgs pluss – rudenī tās krāsojas bronzas brūnā tonī, bet arvien ir spīdīgas un paliek zaros līdz pat nākamajam pavasarim, kad jau plaukst nākamie lapu pumpuri. Cirtās bumbas maina krāsu, un tas ir ļoti skaisti. Ideāli cērpamie koki arī no zarošanās viedokļa. Par mīnusu varētu uzskatīt vienīgi to, ka sākumā dižskābarži aug lēni. Tāpēc, ja gribēsies lielu bumbu izaudzēt no maza stāda, rezultāts būs jāgaida ilgi. Tiesa, ārzemju kokaudzētavās var nopirkt jau izveidotas dižskābaržu bumbas, arī divmetrīgas un trīsmetrīgas, bet tas savukārt ir dārgi. Iespējams, Ziemeļvidzemē un aukstākajās Latgales vietās var ciest salā.

Parastais skābardis
(*Carpinus betulus*).

● **Parastā skābarža** (*Carpinus betulus*) lapas nav tik skaistas kā dižskābardim, jo nav spožas, uz ziemu kļūst pelēcīgas un agrāk nobirst. Taču citādi arī skābardis ir ļoti piemērots cirtšanai un veidošanai.

● **Parastajiem ligustriem** (*Ligustrum vulgare*) arī ir ļoti smalkas lapas, un tie ļoti labi zarojas, turklāt ir lielāka auguma (2,5–3 m) un aug vēl ātrāk nekā klintenes, tāpēc iespējams izaudzēt augstākas cirtās formas. Tos dzīvžogiem un citu cirtto formu veidošanai nereti iesaka rietumu dārzkopības izdevumos. Taču mana pieredze liecina, ka ligustriem ir arī vairāk problēmu nekā klientenēm. Mūsu ziemās tie izsalst, turklāt nevis viscaur, bet tādiem kā robiem. Piemēram, vienā vietā zari nosalst, tad kādu gabaliņu viss ir kārtībā, bet dažus metrus tālāk – atkal nosaluši. Turklāt slimo ar milttrasu un tāpēc mēdz izskatīties neglīti. Es tos neizmantoju nekam, lai nepiedzīvotu problēmas un vilšanos.

Ligustrs (*Ligustrum*).

Iedvesmai – Jardins d'Étretat Francijā

Cirpšanas Augstā dziesma

Ja kaut kur pasaulē skan Augstā dziesma cirpšanai jeb topiārijam, tad vislabāk tā ir dzirdama šeit – Etretā, Normandijā, Ziemeļrietumos no Parīzes. Šeit tie vērojami visdažādākajos lielumos un formās, kur pilnā mērā izpaužas ideja, ka nozīmes vairs nav vienam atsevišķam augam, bet to masai kopumā, kas aizņem gandrīz visu pusotra hektāra platību. Lai tos uzturētu kārtībā, jācērp gandrīz nepārtraukti. Cirptās formas papildina mūsdienu mākslas darbi, no kurām pazīstamākās šķiet *melnās pērles* – sejas, kas vēro debesis. Jārēķinās gan, ka viss šis skaistums atrodas 45 grādu stāvā nogāzē un pastaiga prasīs nopietnu fizisku piepūli.

Ansis par to saka: «Man tā bija elpu aizraujoša pieredze, jo šķita, ka esmu redzējis un zinu jau daudz un ka dārza dizainā nekādi revolucionāri pavērsieni vairs nav

iespējami. Taču izrādās, ka ir gan! Manuprāt, tas ir īsts brīnums.»

Lai gan dārzs te bijis jau sen, tas piedzīvojis radikālu rekonstrukciju un ir atvērts pavisam nesen – 2017. gadā. Autors ir 1975. gadā Piemas-kavā dzimušais Aleksandrs Grivko. Pametis ekonomikas studijas universitātē, lai mācītos floristiku, un pēc tam pievērsies dārzu un ainavu dizainam. Dzīvo Francijā.

Ja gribi
apskatīt

Pašlaik slēgts, sezona sāksies 17. februārī un ilgs līdz decembrim. Biļete pieaugušajiem 12,50 eiro (no jūlija vidus līdz augusta beigām – 14 eiro). Dārza profesionāļiem bez maksas pieejami gida pakalpojumi. Informācija: etretatgarden.fr

Dārzs, kurā ir daudz dārza

TEKSTS – GUNTA ŠENBERGA. FOTO – NO GALANTUS ARHĪVA (VLADIMIRS SVETLOVS UN IEVA ANDERSONE)

ANSIS BIRZNIĒKS IR ĪPAŠNIEKS UN IDEJU ĢENERATORS UZŅĒMUMAM GALANTUS, KAS RADĪJIS DAUDZUS SKAISTUS, MŪSDIENĪGUS UN NEPARASTUS DĀRZUS. PAR DAŽIEM NO TIEM ATGĀDINA FOTOGRĀFIJAS ŠAJĀS LAPPUSĒS. UN VIŅŠ ĻOTI PROT PRIECĀTIET PAR DŽĪVI.

Ansis Birznieks

● Kad vaicāju, ar ko viņš patiesi lepojas, pirmos Ansis nosauc savus piecus bērnus. Nākamo – Bulduru Dārzkopības vidusskolu, ko beidzis kā diplomēts dārznieks. Tāpēc pirms aptuveni desmit gadiem kļuva par vienu no vilcējspēkiem Bulduru dārzkopības skolas attīstības biedrībā, kas toreiz skolu pasargāja un palīdzēja tai rast jaunu elpu un spēku.

● Bet mūsu žurnālā, ko tad vēl sauca par *IEVAS DĀRZU*, Ansi vispirms iepazīnām kā atsaucīgu konsultantu veselai rakstu sērijai par zālienu no A līdz Z, ieskaitot tādas nedzirdētas lietas kā paklājzāliens un puķu pļaviņas. Pēc tam viņš stāstīja par saviem un kolēģu ceļojumiem uz Holandes, Lielbritānijas un Francijas dārziem. Un, protams, rādīja pašu ierīkotos dārzus.

● Uzņēmuma iepriekšējā apaļajā jubilejā atveda uz Latviju filmu par mūsdienu dārza dizaina guru *Five Seasons: The Gardens of Piet Oudolf* (*Piecas sezonas: Pīta Audolfa dārzi*) un skatīties to K. Sunī saaicināja gan draugus, gan konkurentus.

● Bet *GALANTUS* 25 pastāvēšanas gadus atzīmēja ar vērienu, Ķīpsalas izstāžu hallē sarīkojot dārza dizaina konferenci *Dārzu māksla 2024*. Labi organizētu, skaistu un saturīgu, ar priekšlasījumiem un ārzemju dārza dizaineru brita Nika Hovarda un igauņietes Evelī Ustavus meistarklasēm.

– Vai jūs zināt, cik dārzu šajos gados esat radījuši?

– Ja godīgi, tad ne. Iespējams, mēs radām tikpat daudz dārzu vai pat mazāk nekā mazs uzņēmums, kurā strādā pieci cilvēki un katru dārzu pabeidz nedēļā vai divās. Mēs gadā uzbūvējam no pieciem līdz desmit dārziem, es pat teiktu, ka drīzāk piecus, un daudzus būvējam pat

vairākus gadus. Vairāk nekā par skaitu prieks par to, ka tas, kas izdarīts pēdējos gados, ir sanācis pa īstam skaisti. Tas ir jaudīgās *GALANTUS* komandas nopelns.

Dārzs ir ļoti bagātīgs. Tajā ir tik daudz visa kā. Pat par katru augu kultūru ir attīstīta vesela zinātne, un var veltīt tai mūžu. Taču to es negribu. Tāpēc pārstāju nodarboties arī ar zālienu. Var teikt, ka biju izkods to līdz kaulam, un tālāk jau būtu tik dziļš un smalks līmenis, kurā negribēju doties. Es neesmu zinātnieka tips. Nevienam atsevišķs elements mani neinteresē tik ļoti kā kopējā bilde, kas top no daudziem, dažādiem un ļoti sarežģītiem elementiem ar milzīgu darbu un enerģijas ieguldījumu. Gandarījums par to mani piepilda. Reizēm ieeju kādā dārzā, ko esam veidojuši, kur gadiem ir lieti sviedri un radošā enerģija, kur gājis visādi, lai gan pārsvarā jau labi. Bet man joprojām tas ārkārtīgi patīk, no gandarījuma pat aizraujas elpa un ir milzīga

1 **Upes pērle.** «Dārzs, sajūtās tuvs bērnības lauku mājām, kur pagalma centrā ir aka un pie mājas durvīm saimnieces greznākās puķu dobes.»

2 **Stihiju dārzs.** «Pavisam neliels dārzs Pierīgā, kur mūsdienīga arhitektūra *ietērpusies* dārzā – tas ir ļoti strukturēts un acinošs, veidots pēc ājurvēdas principiem.»

piepildījuma sajūta. Reizēm pat neticu savām acīm – tik skaists ir tas, ko esam izdarījuši. To laikam sauc par laimi.

– Kā jūs nonācāt līdz savai šodienas izpratnei par dārzu?

– Kopš laika, kad sākām, tā ir mainījusies tik tālu kā no šejienes līdz mēnesim. Un mainās vēl joprojām. Atceros, ka 1996. gadā, kad – vēl pirms *GALANTUS* – sāku ar dārza lietām nodarboties, tepat netālu, Carnikavā, bija ēka, par kuru sapņojām – ak, ja tās saimnieks būtu mūsu klients! Tagad, uz to māju skatoties, izjūtu reizē nožēlu un šausmas – kādi toreiz bijām mēs un mūsu

3.

4.

5.

3. *Paradīzes stūrītis.* «Plašs, cēls un maģisks dārzs ar daudzām dārza telpām, skaidru struktūru, vērienīgiem akcentiem un mūsdienīgiem stādījumiem, kas mainās un priesē cauru gadu.»
4. *PAIR rezidence Pāvilstā.* «Šajā dārzā mums izdevās radīt mūsdienīgu interpretāciju brīvdienu mājai mazpilsētā, kas uzsvēr ēkas senatnīgumu, autentiskumu un ar dārzu papildina šo vieglo, vasarīgo un neperfekto sajūtu. Šeit ļoti labi izdevies integrēt personisko un publisko telpu.»
5. *100 sajūtu dārzs.* «Šī dārza galvenā pērle ar atjaunotā senā Jūrmalas vasarnīca. Dārzs ir pavisam neliels, taču blīvs un intensīvs, ar daudzām zonām, ko caurvij romantiski celiņi un kur ik pa brīdim pārsteidz pieturas punkti – mākslas darbi, soliņi, īpaši augi.»
6. *Contemporary Forest Garden.* «Mūsdienīgs dārzs jaunai ģimenei, kam svarīga estētika un vide. Dažādas telpas, kas rada daudzveidīgas iespējas dārzu lietot – virtuves dārzs, siltumnīciņa, zālieni, bērnu atrakcijas un šaha laukums, un tas vēl nav viss. Mainīgi stādījumi ieskauj un priesē visu gadu.»

priekšstati par skaistumu... Kā kucēni, iemesti nezināmā kapitālisma dīķī, lai peldam, kā protam. Attiecībā uz dārzu – bija no padomju laika mantotā daiļdārzu tradīcija. Nesaku, ka slikta, taču ļoti vienvēidīga gan. Un savos pirmajos dārzos mēs darījām šausmas – kūdrā sējām zāli, likām plastmasas vanniņas kā mazas peļķītes un apkārt akmentiņus un mazu akmeņdārziņu... Pirmie desmit gadi bija tāds diezgan neprātīgs laiks, sauksim to par mācību periodu. Bet ko gan mēs bijām redzējuši? Tagad laiks un iespējas ir pavisam citas. Jebkurš iesācējs var atvērt kaut vai *pinterestu* vai *feisbuku*, atrast interesantas idejas un gūt iedvesmu no visas pasaules. Un arī daudz cilvēku, kam dārzs nav profesija, bet aizraušāns un kaislība, dodas dārzu ceļojumos. Un viss, kas kādreiz likās liels jaunums – puķu pļaviņas, augstās dobes –, kļuvis par ikdienišķu lietu.

Manis paša ceļš uz tagadējo izpratni par dārzu bijis kā līgans plūdums, taču ar dažiem atklāsmes brīžiem. Diezgan ilgi ar lielu respektu uztvēru ainavu arhitektus – pašam man šādas izglītības

nav – un uzskatīju, ka viņu darbs ir māksla, kurā nevienam no malas nevar jadzētu jaukties. Līdzīgi kā gleznotājam taču arī nesakām, kur kāds tonis jāklāj. Manā uzņēmumā strādāja vairāki ainavu arhitekti, mēs kopā augām, un es nekad viņu idejās par klientu dārzjiem nejaucos. Lai gan nereti nodomāju, ka pats būtu darījis citādi. Līdz notika lūzums. Gadu pēc tam, kad bijām pabeiguši kāda klienta dārzu un viņš piezvanīja, lai pateiktu, ka šķiet – kaut kas nav īsti izdevies. Aizbraucu, izstaigājām dārzu, klients stāstīja, ko būtu gribējis citādi, – tieši tā, kā arī es biju sevi jutis un domājis. Tāpēc turpmāk savu viedokli vairs nepaturēju pie sevis, un dažreiz esmu izmantojis arī iespēju izlemt – būs tā, kā es saku. Jā, tagad mūsu projektētajos un veidotajos dārzos ir daudz no manis.

Otrs lūzuma punkts bija ap 2007. gadu, kad sāku būvēt māju savai ģimenei. Tālaika kolēģi uzzīmēja dārzu, un, pāris gadu tajā dzīvojot, atkal radās tā pati izjūta – kaut kas nav kārtībā. Sāku domāt un zīmēt, un radikāli pārveidot dārzu pēc paša prāta. Pirmo likvidēju rožu

dobi durvju priekšā, kas zem priedēm līdz jūnijam stāvēja ar kailiem rāgiem, un vietā izveidoju angļu tipa sīpolpuķu un ziemciešu dobi, kas ziedēja no marta līdz pat oktobrim. Un tas bija tikai sākums – mans dārzs kļuva daudz bagātīgāks, romantiskāks, personiskāks. Tajā brīdī es pa īstam rados kā dārznieks, sāku izjust dārza garšu. Tagad varu ar pilnu pārliecību teikt – es neuzticētu savu māju arhitektam, kurš nav dzīvojis mājā. Un neuzticētu savu dārzu dārzniekam vai ainavu arhitektam, kurš visu mūžu dzīvojis dzīvoklī un kuram ikdienā nav pieejams dārzs. Piedodiet, bet viņš zīmē muļķības.

– Jūs minējāt dārza garšu. Kāda ir jūsējā?

– Protams, ir arī ļoti askētiski un atturīgi dārza stili, bet tagad tie mani nesaista. Varbūt kādreiz būs citādi, bet pašlaik manā ideālajā dārzā ir sakausēti daudzi puzles gabaliņi. Tas ir emocionāls, personīgs, tajā ir diezgan daudz ziedu, jo augi un ziedi – tas ir īstais dārzs. Var glīti noplanēt, nobruģēt, iesēt zāli... Taču manā skatījumā tas vēl nav

6.

dārzs, tikai sakārtota teritorija. Tāpat kā kails audekls vēl nav glezna. Dārzs sāksies tad, kad tur ienāks augi, parādīsies emocijas, intriga, vilkme. Tā es šobrīd varētu definēt savu un arī GALANTUS izpratni par dārzu – mūsu dārzā ir «daudz dārza».

– Ja jau sākāt salīdzinājumu ar audeklu un mākslu...

– Mēs nelīmējam banānu pie sienas. Lai gan – nav jau pareizu un nepareizu dārzu. Katram ir tiesības just, saprast un realizēt visu, ko viņš vēlas. Tāpat kā man ir tiesības par to domāt to, ko es domāju. Bet neesmu arī vecmeistaru tipa dārznieks, kam viss ir ļoti pareizs, pakļauts kanoniem. Drīzāk tāds impresionists.

– Dārzs, kurā tagad dzīvojat, radīts, sadarbojoties divām spēcīgām personībām (Anša dzīvesbiedre Baiba ir dārza zīmola Let it bloom radītāja – G. Š.) Vai pārim dārzā sastādīties ir tikpat svarīgi kā sadzīvoties, lai būtu laba dzīve?

– Katra ģimene jau arī veidojas kā puzzle vai audums, kur saaužas vajadzības, vērtības, arī iespējas un intereses, ko katrs gribētu darīt. Man tas liekas ļoti vērtīgi, ka mums tā ir. Tad ir ļoti viegli, jo abi skatās vienā virzienā. Nevis viens gribētu iestādīt magnoliju un trīs rodo-dendrus, bet otrs labāk nopirktu dīvānu. Mūsu ģimenē nav šāda pretnostatījuma.

– Vai jūsu pieci bērni arī ir integrēti

MAN DĀRZS IR EMOCIONĀLS UN PERSONĪGS, UN TAJĀ IR DIEZGAN DAUDZ ZIEDU.

dārzā?

– Nē. Es pret to izturos ļoti piesardzīgi. Savā bērnības dārzā biju integrēts tik pamatīgi – vecāki audzēja gan tulpes, gan rožu mežņus acošanai, un mēs ar brāļi piedzīvojām gan piķēšanu, gan ravēšanas šausmas –, ka es kā bērns uzskatīju to par verdzību un domāju, ka nekad mūžā dārzā nestrādāšu. Bet cilvēku jau neapzināti ietekmē vide, kurā viņš ir audzis. Es uzauģu skaistā vietā, un tieši vieta ir veidojusi vismaz trešdaļu manas personības. Mēs dzīvojām viensētā kalna galā, no kura pāri mežiem pavērās skats uz vienu no Latvijas augstākajiem kalniem, Dēliņkalnu. Un es sevi jūtu šo spēju – redzēt plaši, uz priekšu, pāri... Ciešais kontakts ar dabu, mežu ir būtiski veidojis manu personību. Un, lai gan jau trīsdesmit gadu mana dzīve vairāk rit pilsētā, es neesmu to pazaudējis. Tas ietekmē manu domāšanas veidu, lēmumu pieņemšanas veidu. Mani bērni uzaug šajā dārzā, un nav svarīgi, cik bieži viņi tur uzturas, ko dara vai nedara. Neizdzēsams pozitīvs dārza nospiedums viņu personībās tik un tā paliks. Es jau tagad to redzu. Vecākajai meitai Paulai ir jau divdesmit četri gadi, un kādā intervijā, runājot par

finanšu pratību, viņa teica – maniem vecākiem skaistums un dzīves baudīšana vienmēr ir bijusi svarīgāka par kaudzīti naudas. Klausījos un domāju, ka, iespējams, vārdos nekad to neesmu pateicis, bet esmu priecīgs, ka viņa to jūt. Tad viss ir kārtībā. Kaut kas ir noticis pareizi. Manā izpratnē. Citiem varbūt ir citas vērtības.

– Kāpēc jums ir svarīgi visu, ko esat uzzinājuši, iemācījušies, redzējuši, nepaturēt tikai sev, bet zināšanās dalīties?

– Mēs – gan es, gan kolēģi uzņēmumā – daudz esam lasījuši, mācījušies, pasūtījuši ārzemju izdevumus, piedalījušies pasākumos, ciemojušies dažādu zemju dārzos. Tātad kāds ir dalījies ar mums savās zināšanās un pieredzē. Un mēs to dodam tālāk. Kādreiz sen, kad tikai sāku nodarboties ar zālienu, gan man likās, ka viss, ko esmu sasmēlies, jāpatur sev pašam, tad tā būs mana lielā priekšrocība. Taču ar laiku sapratu, ka tā nav. Daloties zināšanu kļūst vairāk. Visiem. Turklāt, cenšoties kādam kaut ko pastāstīt, vispirms pašam gan precīzi jānoskaidro fakti, gan jānoformulē viedoklis. Man ļoti iepatīkās kaut kur izlasīta vienkārša atziņa: ja tavs trauks ir pilns, tajā vairs neko nevar ieliet. Tāpēc ir labi palaikam no sava trauka liet citos, lai tavējā atkal būtu brīva vieta.

– Vai tas nozīmē, ka būs arī konference Dārzu māksla 2025?

– Domāju, ka mūsējā būs biennāle – Dārzu māksla 2026. ➡